

در توسعه کره‌های

زمینه‌های گسترش تجارت و نیایش آن

از: سید هاشم هدایتی

مفهوم رشد و توسعه:

گرچه موضوع رشد و پیشرفت جامعه همواره در هر عصر و مکانی برای همه انسانها مطرح بوده است، لکن رشد اقتصادی به معنای جدید، بعد از جنگ دوم جهانی موضوعیت پیدا کرده است. علمای اقتصاد و رهبران ممالک مختلف با ارائه الگوهایی که عموماً با تکیه بر تجربیات مغرب زمین بود سعی در ترسیم مسیر مشخص برای رشد کشورهای جهان سوم - توسعه نیافته - نموده‌اند.

این الگوها تا دهه ۶۰ عموماً با معیارهای کمی و صرفاً اقتصادی عنوان می‌شد و از دهه ۷۰، بعد کیفی و غیر اقتصادی نیز به این الگو افزوده شد. دیدگاههای مختلف تقسیم‌بندی معیارهای توسعه را می‌توان در سه گروه خلاصه کرد:

۱- دیدگاهی که معیارهای کمی را ملاک می‌داند.

۲- دیدگاهی که موانع سر راه توسعه و یا علائم را معیار می‌داند.

۳- دیدگاهی که ساختارها را معیار میدانند.

دیدگاهی که معیارهای کمی را ملاک قرار می‌دهد به ضوابطی چون: درآمد سرانه و تولید ناخالص ملی توجه داشته و به نحوه توزیع درآمد، فقر، بیکاری و... اشاره‌ای ندارد و بی‌توجهی به نحوه توزیع درآمد، منشاء تولید و ترکیب تولیدات، از محدودیت‌های این دیدگاه است.

در دیدگاهی که به علائم توسعه می‌نگرد، دانشمندانی چون کلودلوی مایر، به عواملی چون: کثرت مرگ و میر، نرخ بالای زاد و ولد، نامناسب بودن وضع بهداشت و تغذیه، سطح پائین میزان مصرف انرژی، سطح بیسوادی، هرم سنی، وضعیت اجتماعی زنان، اشتغال کودکان و وضعیت طبقه متوسط توجه دارند.

مایر هفت دسته از ویژگیها را بعنوان معیار توسعه یافتگی جوامع نام می‌برد که عبارتند از:

۱- عوامل تولید شامل: نیروی کار، سطح سواد، تحرک، سازماندهی و سطح مهارت آن، زمینهای زیر کشت و میزان برداشت از آن، سرمایه و مدیریت.

۲- بخشهای اقتصادی شامل: کشاورزی و میزان استفاده از پیشرفتهای تکنیکی و تجاری بودن آن، بخش صنعت با استفاده از تکنولوژی بالا و تنوع تولید و رشد متناسب بخش خدمات.

۳- ویژگیهای مالی عمومی که عبارت است از: درآمدهای ناشی از مالیات مستقیم و قابل اجراء بودن قوانین مالیاتی و استفاده از هزینه‌ها برای برقراری، تامین اجتماعی و حمایت از محصولات کشاورزی.

۴- تجارت خارجی به نحوی است که صادرات متنوع، صنعتی و قابل رقابت بوده و واردات بیشتر متکی بر مواد اولیه باشد.

۵- درآمد خانواده‌ها نزدیک بهم و خانوارهای در حداقل معیشت اندک‌اند و هزینه مصرف خانوارها بخصوص برای تغذیه، بخش بزرگی از درآمدها را تشکیل نمی‌دهند.

۶- پس‌اندازها در شبکه بانکی و بازار سرمایه را تغذیه می‌آند. حجم پول تحت کنترل است و پس‌اندازها بخش خصوصی قابل توجه است و سرمایه‌گذاران در سطح بالایی است و سرمایه‌های - ارجحی نقش کمتری دارند.

۷- ویژگیهای دینامیکی عبارت است از: اندک بودن کسری پرداخت، رشد آهسته جمعیت، رشد متناسب شهرنشینی و نبود حسادت نسبت به اقتصادهای دیگر.

در دیدگاه - اختاری نیز افرادی چون کلارک، بوئیک، لئیس و میردال نظریاتی ارائه نموده‌اند:

توجه به توزیع جمعیت فعال در بخشها، مسیر طبیعی رشد اقتصادها، شکل محصولات تولیدی، دینامیک اقتصادی در جوامع در حال توسعه و مسایل ناشی از آن، ادغام اقتصادی، به معنای شانس‌های برابر در رسیدن به ایده‌آلها، در اظهارات این بزرگان وجود دارد.

نظریات فوق بیشتر به تعریف مفهوم توسعه عنایت دارند لکن از دید بررسی علتها نیز می‌توان نظریات علمای توسعه را بررسی نمود: در این زمینه نیز دو دید کلی وجود دارد: یکی دیدگاه مبتنی بر مراحل خطی و دیگری دیدگاه مبتنی بر ساختارها.

در دیدگاه اول بزرگانی چون روستو و

یافته دارای ویژگیهای زیر است:

۱- افزایش نرخ بهره‌وری

۲- افزایش درآمد سرانه

۳- افزایش نیروی کار

۴- بوجود آمدن عقلانیت در پی تحولات

سیاسی ایدئولوژیک

۵- استفاده از ابزار برنامه‌ریزی

۶- تغییر در ساختار سیاسی اجتماعی به نحوی

که حیثیت اجتماعی با موقعیت قدرت اقتصادی

انطباق نیافته و بین تصدی و مالکیت تمایز یابد.

۷- تغییر در ساختار اقتصادی به نحوی که مرکز

ثقل از روستا به شهر انتقال یابد

۸- کشورهای غربی از ممالک دیگر بعنوان

منبع مواد اولیه و بازار فروش تولیدات استفاده

نموده‌اند.

۹- رشد یافتگی ممالک غربی باعث شد فقط

غرب که $\frac{1}{3}$ جمعیت جهان است، رشد یابد.

از نظر ایشان عوامل فوق دارای ارتباط و

تأثر از همدیگر می‌باشند.

آقای تودارو می‌گوید: ممالک در حال

رشد از هشت جنبه با کشورهای پیشرفته

متفاوت‌اند.

علمای اقتصاد ضمن بررسی نحوه توزیع

درآمدها و راههای حل معضل رشد و عدالت

اجتماعی، مکانیسم اخذ مالیات بعنوان راهی

برای ایجاد تعادل اجتماعی را مطرح می‌سازند.

از نظر آنان گرچه اهمیت سرمایه تا حدی

است که نمی‌توان آنرا در رشد اقتصادی نادیده

گفت لکن بر این باورند که نتیجه مطالعات

نشان می‌دهد حدود ۵۰٪ از تغییرات تولید

حاصل عوامل سرمایه، کار و مواد اولیه است و

۵۰٪ دیگر تغییرات مربوط به عوامل کیفی

است. بهمین خاطر گوشزد می‌نمایند نباید به

عامل سرمایه بیشتر از آنچه که واقعاً اهمیت

دارد. اهمیت داد.

در حال با توجه به مباحث ارائه شده و

براساس آخرین دیدگاههای علمای توسعه،

برای توسعه در مفهوم جدید، ابعاد زیر مد نظر

است:

۱- **رشد اقتصادی:** در این جنبه از توسعه

موارد زیر مطرح می‌شود.

استقراض خارجی برای توسعه خود است. در

حالیکه چنانچه در نقد نظر روستو نیز گفته

شد، صرف وجود سرمایه بدون زمینه،

فرهنگی و وجود مدیریت کارآ، نمی‌تواند

عامل رشد باشد. ضمن اینکه استقراض

خارجی همراه با نیات سیاسی است و معمولاً

ممالک و سازمانهای وام دهنده از وام دادن

نیات دیگری غیر از رشد اقتصادی ممالک

محتاج دارند و خیلی مایل به رشد یافتن این

کشورها نیستند.

در این زمینه نظریات وابستگی - بیشتر از

جانب مارکسیستها - نیز مطرح شد که وابستگی

نظامهای سیاسی ممالک عقب مانده را عامل

اصلی توسعه نیافتگی آنان می‌دانند. و لازمه

توسعه را ایجاد یک نظام سیاسی مقتدر و

مستقل می‌دانند.

در دیدگاه ساختاری که در پی شکست

مکانیسم بازار برای ایجاد تعادل پیدا شد، پس

از بحثهای زیاد تجویز هدایت اقتصاد توسط

دولت و ضرورت برنامه‌ریزی، ماحصل این

نظریه است.

در پایان این مقدمه بجاست خلاصه

نظریات کوزنتس را در مورد ویژگی‌های رشد

و توسعه یادآور شویم.

کوزنتس معتقد است یک جامعه توسعه

هارود و دومار نظریه پردازی نه ده‌اند. روستو

تکامل جامعه را به پنج مرحله تقسیم می‌کند:

۱- مرحله جامعه سنتی

۲- مرحله انتقال

۳- مرحله خیز

۴- مرحله حرکت به سوی بلوغ

۵- مرحله مصرف انبوه که متعین بر آن

انتقاداتی را روا دیده‌اند. از جم، کوزنتس که

می‌گوید: ویژگیهای هر مرحله روشن نیست و

معیاری وجود ندارد که هر مرحله را از دیگری

تمایز سازد. دیگر اینکه روستو توسعه نیافتگی

را مرحله‌ای طبیعی و اجتناب ناپذیر تلقی

می‌کند - وی در نظریه خود عما آ یا نا آگاهانه

الگوهای غربی را الگوی مناسب قرار میدهد.

به علت تغییرات سیاسی و اجتماعی اشاره

ندارد و به اعمال نفوذ قدرتهای غالب جهان بر

طی مسیر رشد توجه ندارد و مورد دیگر اینکه

سرمایه را شرط کافی میدانند در حالیکه سرمایه

به خودی خود نمی‌تواند باعث رشد شود.

مدیریت و زمینه لازم برای استفاده از آن

هم لازم است.

در تئوری هارود - دومار، نقش سرمایه در

ایجاد رشد اقتصادی از اهمیت بالایی

برخوردار است. و این نکته را الهام می‌سازد

که: اگر جامعه‌ای بخواهد رشد یابد، باید

پس‌انداز زیاد داشته باشد. و ثمره محتاج

- افزایش تولید سرانه - درآمد و تولید ناخالص داخلی
 - خود اتکایی بخصوص در مورد کالاهای ضروری همانند کشاورزی
 - اشتغال کامل منابع انسانی، مواد اولیه، سرمایه و زمین
 - استفاده از تکنولوژی مناسب - و نه الزاماً پیشرفته
 - میزان صادرات و واردات و تراز پرداختی
 - گریز از تک محصولی و تنوع تولیدات و صادرات
 - تقویت زیر بناها همانند راهها، سدها، حمل و نقل، و نیرو و ...
 - و نکته مهم و حائز اهمیت دیگر توزیع عادلانه درآمدهاست که با توجه به تعارضی که

با تکیه بر رشد اقتصادی دارد تجهیز سیستم منطقی و مقتدر مالیات را ضروری می سازد چنانچه از عوامل فوق بدست می آید برعکس گذشته امروزه در بعد اقتصادی توسعه، صرفاً به عوامل کمی توجه نمی شود بلکه عوامل کیفی نیز مطرح اند.

۲) رشد اجتماعی: در این بعد نیز به مواردی

چون:
 - توجه به تحصیلات زنان، سطح سواد در روستاها و طبقات مختلف
 - طبقات و قطبهای قدرتمند جامعه و نحوه شکل گیری آنها
 - میزان تحرک اجتماعی
 - سطح بهداشت در بین مردم شهر و روستا

- تعداد مدارس، مکانهای فرهنگی، ورزشی و هنری و ...
 - وضعیت مسکن و ... توجه میشود.

۳- فرهنگی: از لحاظ فرهنگی نیز در توسعه به شاخصهایی توجه می شود که از آن جمله باید مسایل زیر را نام برد:

ارزشها و اورهای اصیل و فقدان خرافات و ...

هنجارهای عقلایی و منطقی
 وضعیت مادها و سنبها و آنتهایی که الگو قرار می گیرند
 تعصب زایی
 وضعیت راکر و مکانهای هنری و ادبی و شأن ارزشها و باورها و ضد ارزشها در ادبیات ...

جدول شماره (۱) - تعداد شرکتهای تعاونی متشکله از آغاز تا ۳۰/۷/۷۳

نوع فعالیت	شهرستان	تولیدی											جمع		
		کشاورزی و دامداری	صنعت و ...	معدن	مسکن	احداث مسکن	فرش دستباف	چند منظوره	نیاز تولید کنندگان	نیاز مصرف کنندگان	اعتبار	حمل و نقل		اتحادیه	
سندج	۱۲	۵۱	۵	۶۴	۳۹	۱۰	۶	۱۹	۷۹	۱۰	۱۴	۲	۱۳	۲۲۵	۴۷/۱
دیواندره	۸	۸	۲	۲	-	۲	-	۳	۳	-	۱	-	-	۲۹	۴/۲
کامیاران	۶	۶	۶	۲	۱۱	۳	-	۳	۹	-	-	-	-	۴۶	۶/۷
فروه و دمگلان	۳۱	۴۳	۶	۷	۱	۲	-	۳	۱۹	-	۲	-	۵	۱۱۹	۱۷/۲
مریوان	۹	۳	۱	۳	۱	۱	-	۱	۱۳	-	۱	-	۲	۳۹	۵/۶
بیجار	۷	۶	۲	۶	۱	۲	-	۲	۱۶	-	۱	-	۲	۴۶	۶/۷
سقز	۷	۷	-	۱۰	۳	۲	-	۲	۲۱	-	۲	-	۲	۶۰	۸/۷
بانه	۷	۲	-	۳	-	۳	-	۲	۷	-	۲	-	-	۲۶	۳/۸
جمع	۸۷	۱۲۶	۲۲	۹۷	۵۶	۲۵	۶	۶۲	۱۶۷	۱۴	۲۱	۲	۲۴	۶۹۰	۱۰۰

جدول شماره (۲) - تعداد اعضاء سهامدار تعاونیهای استان کردستان (به تفکیک شهرستان) - تعداد اعضاء تعاونی ۹۲ واحد ته زنی در شرف انحلال احساب نشده است.

نوع تعاونی	شهرستان	تعاونیهای تولیدی											جمع		
		کشاورزی و دامداری	صنعت و ...	معدن	مسکن	احداث مسکن	فرش دستباف	چند منظوره	نیاز تولید کنندگان	نیاز مصرف کنندگان	اعتبار	حمل و نقل		اتحادیه	
سندج	۶۹	۸۳۱	۲۲	۸۸۷۶	۳۳	۲۵۱۵	۹۲۰	۱۴۹۵	۳۲۳۲۶	۲۶۰۴	۱۱۷۷	-	۶۵	۵۰۵۹۷	۵۳
دیواندره	۱۸۴	۴۵	۱۴	۲۷۰	-	۷۲۳	-	۱۲۰	۱۲۰۰	-	۵۰	-	-	۲۶۰۷	۲/۷
کامیاران	۴۳	۵۴	۵۵	۱۱۳	۷	۶۱۲	-	۸۰	۱۵۳۱	-	-	-	-	۲۴۹۵	۲/۶
فروه (دمگلان)	۲۱۸	۳۳۷	۱۱۲	۱۸۶۶	-	۲۱۶۵	-	۵۵	۵۷۳۴	-	۲۵۰	-	۵	۱۰۷۵۲	۱۱/۳
مریوان	۶۸	۱۷	۹	۱۳۱۶	۵	۲۰۰	-	۴۲	۳۴۲۹	۱۸۵	۷	-	۴	۵۲۹۲	۵/۵
بیجار	۸۵	۳۸	۱۳	۸۸۲	-	۱۳۷۱	-	۹۷	۵۴۳۹	-	۱۱۰	-	۵	۸۰۵۰	۸/۴
سقز	۹۰	۶۱	-	۸۶۶	۱۶	۵۶۰	-	۱۱۴	۷۳۲۳	۱۸۰۰	۸۳	-	۴	۱۰۹۲۷	۱۱/۵
بانه	۴۶	۲۵۷	-	۴۵۴	-	۲۵۴	-	۳۵	۲۵۲۹	۱۱۶۲	-	-	-	۴۷۴۷	۵
جمع	۸۰۳	۱۱۹۰	۲۲۵	۱۴۶۳۳	۶۱	۸۴۰۱	۹۲۰	۲۰۴۸	۵۹۵۱۱	۵۷۵۱	۱۶۷۷	-	۲۰۳	۹۵۴۱۷	۱۰۰

خبریه تلقی نمود. علاوه بر مجموعه آثار اجتماعی و انسانی بخش، که از ویژگیهای بارز آن در مقایسه با دو بخش دیگر است، باید اینرا دریافت که تعاون در کشور ما یک بخش اقتصادی است با تمام تعاریف و اهمیت لازم. ثانیاً در شرایط کنونی کشور ما در برابر سه تجربه، بخش تعاون را با اهمیت تلقی می‌نماید:

۱- ایدئولوژی حاکم بر کشور ما که حامل توصیه‌های مکرر در خصوص تعاون و همیاری است.

۲- مشکلات جاری و مبتلا به اقتصادی و قرار گرفتن در مرحله ثبات اقتصادی و تثبیت قیمت‌ها و خصوصی سازی و یا به تعبیر بهتر "مردمی سازی" که در مقابل آرمانهای عدالت خواهانه و تاکید بر توزیع عادلانه درآمدها و سرمایه‌ها و پرهیز از ایجاد سرمایه‌داری کلان واگذاری کارخانه‌ها و خدمات دولتی به بخش تعاون هم متضمن "مردمی سازی" است و هم عواقب منفی احیای سرمایه‌داری را در پی ندارد.

۳- تجربه کنونی کشورهای غربی و شرقی که هم عواقب سرمایه‌داری افسار گسیخته قابل مشاهده است و هم تجربه نظامهای اقتصاد دولتی.

و اما در مورد نقش تعاون در توسعه، چنانچه در مقدمه ذکر شد اکنون دامنه تعریف توسعه بسیار وسیع است و از دهه‌های ۶۰ به بعد جنبه‌های مختلفی برای توسعه قایل اند که عبارتند از:

- ۱- توسعه اقتصادی
- ۲- توسعه اجتماعی
- ۳- توسعه فرهنگی
- ۴- توسعه سیاسی

۵- و جنبه با اهمیت دیگر که توانایی سیستم اداری و مدیریت جامعه برای هدایت توسعه جامعه است. برای معرفی نقش "تعاون" در این جنبه‌ها به تفکیک مورد بحث قرار میگیرند.

۱) بُعد اقتصادی تعاونیها:

۱- تعاونیهای تولیدی: اعم از کشاورزی، صنعتی، معدنی، فرش دستباف و... گامی در جهت رشد اقتصادی و افزایش تولیداند.

۴- سیاسی: امروزه واژه توسعه سیاسی جزء لاینفک توسعه هر جامعه است. حتی اگر یک جامعه از نظر درآمد سرانه در بالاترین مرحله قرار بگیرد. مادام از لحاظ فرهنگی، اجتماعی و نیز سیاسی در مکان پائینی شد توسعه یافته تلقی نمیشود.

لکن بدلیل ناهمخوانی این برنامه‌ها با استعدادها و زمینه‌های کشور، صرفاً کویپه برداری از مدلها و برنامه‌های بیگانه نتیجه چندان رضایت بخش - بخصوص در مناطق محروم کشور - در پی نداشته است.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی بدلائیل متعدد تا سال ۶۸ برنامه ریزی مدون توسعه صورت نگرفت. برنامه اول در سالهای ۷۲ - ۶۸ به مورد اجرا گذشته شد. استمرار این برنامه، برنامه دوم توسعه است که لایحه آن اکنون در مجلس شورای اسلامی و طبق برنامه‌های پیش‌بینی شده از سال ۷۴ تا ۷۸ به مورد اجرا گذشته میشود - گرچه این برنامه‌ها گامهای موثر و مهمی در مسیر توسعه مناطق محروم بر میدارد، لکن اتکا به فعالیت صرف بخش عمومی نتیجه بخش نخواهد بود و لازم است بخشهای خصوصی و تعاون نیز ایفای نقش نمایند.

جایگاه بخش تعاون در توسعه:

با توجه به گستردگی دامنه توسعه و اینکه در برگیرنده عوامل کیفی و کمی است، مواردی را در زمینه تعاون بیان می‌داریم:

اولاً تعاون بخشی از اقتصاد سه بخشی جمهوری اسلامی ایران است. لذا نباید یک بخش مهم را بمنزله دارالایتام و یا مؤسسه

از جنبه سیاسی توسعه موردی را بعنوان شاخص رشد سیاسی نام می‌برد:

- ثبات حکومت که در اثر مشروعیت نظام، میزان مشارکت آگاهانه آحاد مردم بوجود می‌آید.

- کنترل حکومتی - مکانیسمها: نظارت عالی
- لزومات قانونی
- توزیع قدرت
- نگرش حکومت نسبت به ملت اجتماعی
- در راستای رفاه و رشد جامعه
- نگرش حکومت در مورد نیروی کار، اشتغالزایی، رفع بیکاری و...

توسعه در کشور ما:

در ایران نیز همانند سایر ممالک در حال توسعه، همواره و از دهه‌های قبل موضوع توسعه مورد توجه اندیشمندان مسئولان بوده است. برنامه‌ریزی منظم توسعه از سال ۱۳۲۷ شروع و تا پایان حکومت پهلوی پنج برنامه پنجساله و ۷ ساله به مورد اجرا در آمده است

۲- توزیع کالا از طریق فروشگاههای تعاونیهای مصرف موجب کاهش نسبی فشار تورم به اعضاء و مهار نسبی قیمتهاست.

۳- تعاونیهای حمل و نقل شهری و بین شهری، تعاونیهای مسکن و احیای صنایع دستی شهری و روستایی

۴- ایجاد اشتغال برای عوامل تولید، ایجاد کار برای نیروهای بیکار جامعه با استفاده درست از سرمایههای کوچک و باگرد آوردن آنها در تعاونی و نیز بالا بردن بازده زمینهای زراعی با بزرگ کردن قطعات زمین تعاونی که هم از لحاظ عملکرد و افزایش سطح زیر کشت و هم به لحاظ حفاظت از مراتع و جنگلها قابل توجه است.

۵- استفاده از تعاونیهای اعتبار که تا حدی

پس انداز را ترویج می نماید.

۶- امکان برنامه ریزی صحیح و منظم تر با استفاده از بازاریابی توسط اتحادیههای مختلف تعاونی و دهها مورد دیگر که از جنبه اقتصادی، تعاونیها بر توسعه جامعه تاثیر می گذارند.

۷- توزیع عادلانه درآمد و سرمایه

۸- کاهش هزینه تولید

۹- بالا بردن راندمان کار

۲- بُعد اجتماعی تعاونیها:

۱- گام نهادن در مسیر تحقق عدالت اجتماعی و حل نسبی تضاد بین رشد و رفاه و عدالت اجتماعی و توزیع عادلانه ثروتها.

۲- ایجاد همدلی، صمیمیت، تعاون و همکاری

در میان اقشار مختلف جامعه که به طور حتم از

شاخصهای توسعه بشمار می آیند.

۳- حل بخشی از معضل مسکن از طریق تعاونیهای مسکن و مقابله با مهاجرت بی رویه از طریق ایجاد کار در روستاها و بخشهای مختلف در قالب تعاونیهای تولید.

۴- مقابله با معضل بیکاری و مفسد ناشی از

آن با پذیرش حداقل ۷ نفر در تعاونیهای

تولیدی که ر بخش خصوصی عموماً طرحها

به یک نفر واگذار می شود. این امر ضمن اینکه

ایجاد کار می نماید، کارگر را بعنوان صاحب

کار محسوب می دارد که قطعاً در بازدهی کار

تاثیر گذاشت و از تداول ثروت و سرمایه دار

پروری نیز ممانعت می ورزد. چرا که بطور

مثال در راه اندازی یک طرح تولیدی که از

اعتبارات بانکی با بخشودگی استفاده می نماید،

جدول شماره (۳) - مقایسه تعداد تعاونیهای تولیدی با واحدهای بخش خصوصی

ردیف	نوع فعالیت	بخش تعاون		بخش خصوصی		جمع		درصد بخش تعاون	
		تعداد واحد	اشتغال	تعداد واحد	اشتغال	تعداد واحد	اشتغال	تعداد واحد	اشتغال
۱	صنعت و مصالح ساختمانی	۱۱۹	۲۳۱۰	۸۷۳	۱۹۹۹۷	۹۹۲	۲۲۰۰۷	۱۲٪	۱۰٪
۲	معادن	۲۱	۴۴۲	۷۳	۷۵۱	۹۴	۱۱۸۳	۲۲٪	۳۷٪
۳	کشاورزی و دامداری	۸۴	۸۰۳	۳۷۳	۳۶۳۷	۴۵۷	۴۴۴۰	۱۸٪	۱۸٪
	جمع	۲۲۴	۳۵۴۵	۱۳۱۹	۲۴۰۸۵	۱۵۴۳	۲۷۶۳۰	۱۵٪	۱۳٪

آمار بخش معدن اخذ شده از اداره معادن

آمار بخش خصوصی دامداری اخذ شده از امور دام و آبریان

آمار بخش خصوصی صنعت و مصالح ساختمانی اخذ شده از اداره صنایع

جدول شماره (۴) - میزان اشتغالی تعاونیهای تولیدی

ردیف	شهرستان	نوع تعاونی	صنعت و مصالح ساختمانی	معدن	کشاورزی و دامداری	فروش دستباف	خدماتی	جمع	درصد شهرستان
۱	سنندج	۶۳۵ نفر	۳۰ نفر	۱۲۳ نفر	۲۷۷۴ نفر	۲۱۶ نفر	۳۷۸۸ نفر	۲۹/۵	
۲	دیواندره	۱۵۶	۵۷	۱۹۵	۷۲۴	-	۱۱۳۲	۸/۸	
۳	کامیاران	۵۸	۱۰۰	۶۷	۶۵۵	-	۸۸۰	۶/۹	
۴	فرزه و دهگلان	۹۱۲	۲۰۰	۳۰۰	۲۱۶۵	۴۷	۳۶۲۴	۲۸/۳	
۵	مریان	۳۳	۱۵	۱۰۵	۲۰۰	۲۵	۳۷۸	۳	
۶	بیمار	۶۲	۳۰	۱۰۱	۱۴۲۱	۲۹	۱۶۴۳	۱۲/۸	
۷	سفر	۱۸۷	-	۱۱۳	۵۶۰	۲۹	۸۸۹	۶/۹	
۸	بانه	۲۵۷	-	۷۲	۱۵۹	-	۴۸۸	۳/۸	
	جمع	۲۳۱۰	۴۴۲	۱۰۷۶	۸۶۵۸	۳۴۶	۱۲۸۲۲	۱۰۰٪	

توضیحات: اشتغالی فقط مربوط به طرحهای تولیدی و خدماتی میباشد و صنوف توزیعی (مصرف - مسکن - ا: تبار و ۰۰۰۰) احتساب نشده است.

آموزش در تعاونیها بعنوان یک اصل

۲- کاهش مراجعات مستمر و مکرر افراد به ادارات با ایجاد شخصیت حقوقی برای تعاونی بجای مراجعه حداقل ۷ نفر به یک اداره برای موافقت اصولی یا اخذ وام و... فقط یک نفر به عنوان نماینده تعاونی به آن اداره مراجعه خواهد نمود.

۳- تسریع انجام کار و صرفه جویی در وقت افراد عضو بعضاً در تعاونیهایی که دهها عضو دارد، فقط یک نفر از کار مربوطه همه اعضا را انسجام میدهد. در حالیکه در شکل غیر تعاونی تک تک اعضا باید پیگیر آن باشند.

۴- با تشکیل اتحادیهها و ائتلاف تعاونی یک نوع بازوی اجرایی غیر دولتی برای ادارات تعاون، بازرگانی، صنایع و... ایجاد می شود چراکه این نهادها به اموری از قبیل آموزش، بازاریابی، مشاورت حقوقی و... برای تعاونیها می پردازند.

۵- از آنجایی که بخش تعاونی نیز غیر دولتی است با واگذاری کارخانجات دولتی به بخش تعاون یک نوع مردمی سازی بجای خصوصی سازی منطقی و معقول بوجود خواهد آمد که ضمن دارا بودن حسن کاهش بعد تصدی دولت از ایجاد تداول ثروت و سرمایه دار پروری نیز ممانعت بعمل خواهد آمد. در واقع تعاونیها تسهیلگر مردمی سازی در دوران سازندگی بشمار می روند.

۶- احتمال کنترل و نظارت بهتر بخش دولتی بر اعتبارات اعطایی در دوران بازسازی و تولید بوجود خواهد آمد.

نقش تعاون در توسعه کردستان

آنچه در مورد نقش تعاونیها در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اداری ذکر شده صرفاً بعنوان نمونه بود.

وگرنه آثار ناشی از تعاونیها بیشتر از آن است که به قلم آید. با توجه به نکات فوق الذکر و مشکلاتی که استان کردستان دارد و موانعی که در راه توسعه این منطقه مشاهده می شود به نظر میرسد با تقویت بخش تعاون در کردستان علاوه بر امکان سرمایه گذاری بوسیله خود اهالی با نظارت دولت می توان اعتبارات

۳- تقویت ارزشهای حاکم بر جامعه با ارایه الگوهای جدید و حمایت از طبقات پائین و نفی فرهنگ استکباری و قدرتمندپروری.

۴- تقویت بنیه مراکز سیاحتی، سینماها و فرهنگ سراها، چاپ و نشر و... با تشکیل تعاونیهای مربوطه.

۵- نقش آموزش در بالا بردن سطح آگاهی مردم و دهها نتیجه دیگر.

۴- بُعد سیاسی تعاونیها:

۱- ایجاد ثبات سیاسی با حل بخشی از مشکلاتی که بخودی خود معترض تراشاند از قبیل رفع بیکاری، ایجاد عدالت اجتماعی، توزیع قدرت و ترویج آراء مساوی اعضای جامعه و...

۲- تمرین دموکراسی از طریق تعاونی مجمع عمومی با انتخابات هیات مدیره، بازرسان و نظارت های اعضا بر عملکرد تعاونی و زمینه سازی مشارکت عامه در مدیریتیها

۳- مهار بخشی از مبادلات مرزی از طریق تعاونیهای مرزنیسان

۴- گام نهادن در جهت توزیع عادلانه تر قدرت با ایجاد قدرت اقتصادی برای افراد ناتوان در قالب تعاونیهای تولیدی

۵- بُعد اداری و مدیریتی تعاونیها:

۱- مشارکت در آموزش مردم با قائل شدن

بجای یک یا دو نفر، حداقل ۷ نفر از آن استفاده خواهند نمود که این درآمد، باعث توزیع عادلانه تر سرمایه و درآمد بین افراد جامعه میشود.

مقایسه ای اجمالی بین عملکرد بخش تعاونی و بخش خصوصی، در استفاده از تسهیلات تبصره ۳ طی سالها، اخیر در این زمینه بهترین دلیل و گواه ماست.

۵- مساعدت به بخش دولتی را اموری چون مدارس غیر انتفاعی، مهدکودکها، ورزشگاهها و مراکز فرهنگی و هنری، با تشکیل تعاونیهای آموزشی - هنری - فرهنگی و ورزشی و...

۶- مبارزه با مفاسدی چون احکار، سودجویی گرانفروشی و... از طریق عرضه عادلانه تر کالا و خدمات تعاونیها

۷- تحکیم جامعه از طریق تهین (قدرت در اتحاد است)

آثار اجتماعی تعاونیها در استای توسعه به موارد فوق محدود نمیشوند. ذکر چند مورد فوق از باب نمونه است.

۳- بُعد فرهنگی تعاونیها

۱- ایجاد فرهنگ تعاون و همبستگی و تفاهم
۲- تقویت بنیه فرهنگی و هنری، احیای هنرهای دستی از طریق تشکیل تعاونیهای مختلف مربوطه

تسبیره‌های ۳ و ۵۲ و ۴ و... را در کسانالی درست هدایت نمود. کشاورزی بودن اقتصاد استان، بیکاری، معضلات سیاسی ناشی از بیکاری و دهها دلیل دیگر وجود دارند که ضرورت تقویت تعاونیها در استان را تایید می‌نماید.

در حال حاضر در استان کردستان حدود ۷۰۰ تعاونی تحت پوشش وزارت تعاون قرار دارد که از این میان بدلائیل متعدد انسانی و اقتصادی حدود ۲۰۰ مورد آنها راکد و نیمه فعال میباشند.

وضعیت کنونی گرچه امید بخش است لکن رکود ۱/۳ تعاونیها، توزیع نامناسب تعاونیها در شهرها و بخشهای استان نگران کننده نیز هست. چنانچه اقدامات در دست اجرای اداره کل تعاون به نتیجه برسد تا پایان سال ۷۳ بالغ بر ۵۰۰ تعاونی فعال در تمام زمینه‌ها در استان وجود خواهد داشت.

در هر حال رغبت زاید الوصف جوانان استان برای عضویت در تعاونیهای تولیدی ضرورت برنامه‌ریزی جدی و گسترش آموزش تعاونیها را مسلم می‌سازد. چنانچه همه دست‌اندرکاران و مسئولان اجرائی با تفاهم و همفکری در صدد تقویت بخش ارزشمند تعاون در استان کردستان باشند بطور حتم می‌توان ادعا نمود که حدود ۳۰٪ تا ۴۰٪ از لوازم توسعه استان توسط این بخش تامین و محقق خواهد شد. در این راستا موارد ذیل قابل تأمل می‌باشند:

۱- تعداد کل: تعاونیهای تولیدی شامل:

کشاورزی و دامداری و صنعت و معدن، مسکن، احداث مسکن، فرش دستباف و چند منظوره و تعاونیهای توزیعی شامل: تامین نیاز مصرف کنندگان و تولید کنندگان، اعتبار و تعاونیهای خدماتی شامل: حمل‌ونقل، آموزش، هنری، ... تا پایان مهرماه ۷۳ قریب به ۷۰۰ واحد میباشند:

سندج با ۳۲۵ واحد برابر با ۴۷/۱٪
 قروه با ۱۱۹ واحد برابر با ۱۷/۲٪
 بالاترین تعداد
 بانه با ۲۶ واحد برابر ۳/۸٪

دیواندره با ۲۹ واحد برابر ۴/۲٪ به ترتیب کمترین تعداد تعاونیها را دارا هستند.

شاید تعداد اندک تعاونیهای بانه و سقز بالا بودن تعاونیهای سندج و قروه را بدلیل شرایط خاص دوران جنگ و پس از آن دانست. که در شرایط فعلی با توجه با آرامش حاکم بر کلیه شهرهای استان ضرورت توجه بیشتر به ایجاد تعاونیها مشهود است. (جدول شماره یک)

۲- به همان نسبتی که توزیع جغرافیائی تعداد تعاونیها در سطح استان ناعادلانه و غیر منطقی است، تعداد اعضاء و اشتغالزائی این تعاونیها نیز نامناسب به نظر میرسند. از مجموع ۹۵۴۶۷ عضو تعاونیها، سندج با ۵۰۵۹۷ نفر برابر با ۵۳٪ و کامیاران و دیواندره به ترتیب با ۲۴۹۵ (۲/۶٪) و ۲۶۰۷ (۲/۷٪) کمترین عضو را دارا هستند. شرایط خاص شهرهای بانه و مریوان و ضرورت پرداخت به اشتغال در این مناطق حساس، بخصوص توجه به تعاونیهای مرزنشینان حائز

جدول شماره (۵) - میزان اعتبارات مصوب بخش تعاون از آغاز تا ۳۰/۷/۷۳ ارقام به میلیون ریال

ردیف	اعتبارات مصوب	مجموع کل	مجموع بانک	آورده اعضاء	درآمد سهم	درصد آورده اعضاء
۱	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰
۲	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰
۳	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰
۴	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰
۵	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰
۶	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰
۷	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰
۸	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰
۹	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰
۱۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰

اهمیت‌اند و از شهرستانهای جدید دیواندره و کامیاران که در اواخر سال ۷۲ به شهرستان تبدیل شده‌اند توجه بیشتری را می‌طلبند (جدول شماره ۲)

۳- از آنجا که واحدهای تولیدی اعم از صنعتی، معدنی، کشاورزی و دامداری یکی از شاخصهای توسعه اقتصادی بشمار میروند ایجاد ۲۲۴ واحد تولیدی در بخش تعاون در شرایطی که حداقل در هر واحد ۷ نفر عضویت دارد در کنار ۱۳۱۹ واحد بخش خصوصی در سطح استان سهم بخش تعاون را ۱/۳ بخش خصوص می‌نشان میدهد.

با توجه به میزان مزایای اشتغالزایی و امکان تجمع سرمایه‌های اندک توجه بیشتری به این بخش در استان محروم کردستان می‌تواند. گره‌گشای بسیاری از مشکلات اقتصادی باشد. البته ذکر این نکته قابل تأمل است که تأکید بر تعاونی با توجه به امکان توزیع عادلانه تر سرمایه‌ها تجانس بیشتری با آرمانهای عدالت‌گرایانه نظام مقدس جمهوری اسلامی دارد. (جدول شماره ۳)

۴- میزان اشتغالزایی در تعاونیهای تولیدی و خدماتی و فرش در بالغ بر ۲۶۰ واحد بالغ بر ۱۲۸۰۰ نفر می‌باشد که اشتغالزایی تعاونی فرش دستباف با عنایت به زمینه‌های بسیار زیاد این صنعت صیل این نکته را مورد تأکید قرار میدهد که ظرفیت تعاونیهای فرش استان هم از جهت اشتغالزایی و هم از جهت تقویت صادرات سبزی نفتی کشور حائز اهمیت می‌باشد، ضرورت آموزش این صنعت بخصوص در شهرهای بانه و مریوان انکارناپذیر است

توجه به تعاونیهای معدن و کشاورزی با نظر به اشتغالزایی آن نیز نباید از نظر دور باشد چراکه اشتغالزایی ۴۳۲ نفر برای معدن استان و ۱۰۷۶ نفر در کشاورزی برای بخش تعاون استان بسیار ندرک و ناچیز است. (جدول شماره ۴)

۵- در جمهوری اسلامی ایران همانند بسیاری از ممالک جهان تقویت و حمایت از بخش تعاون به عنوان یک استراتژی پذیرفته شده

بخش خصوصی استان با استفاده از تبصره ۳ از آغاز تاکنون در قالب ۳۷۱۱ طرح فقط امکان مساعدت به ۴۶۹۵ نفر را یافته است، بخش تعاونی در قالب کمتر از ۲۲۰ طرح ۳۲۹۴ نفر را در اجرای طرحهای تولیدی یاری داده است.

گرچه اختصاص ۵۲٪ از کل اعتبارات تبصره ۳ استان از آغاز تاکنون به بخش تعاون از طرف دولت خدمتگزار جای تقدیر و تشکر دارد، اما با این وصف بدلیل امکان نظارت بیشتر بر طرحهای تولیدی، اشتغالزایی بالاتر و جهت گیری عادلانه تعاونیها تقویت بیشتر این بخش بعنوان یک اهرم مهم و اساسی در راستای محرومیت زدائی استان کردستان باید مد نظر مسئولان نظام - بخصوص نمایندگان - مردم در مجلس شورای اسلامی قرار گیرد.

۱۰- در پایان بر این نکته تاکید مجدد دارد که بخش تعاونی نه تنها در بعد اقتصادی زمینه ساز توسعه مناطق محروم است بلکه با گسترش دامنه فعالیتهای خود در زمینه های آموزشی، فرهنگی، هنری، بهداشتی، درمانی، مسکن، حمل و نقل، ورزشی و سایر جنبه های فعالیت های خدماتی می تواند نقش عمده ای در توسعه اجتماعی، فرهنگی و حتی سیاسی ایفاء نماید. واقعیات موجود و تشدید فعالیتها در سالهای اخیر - پس از تشکیل وزارت تعاون - این نکته را مورد تاکید قرار میدهد که تعاونیها اگر درست هدایت و حمایت شوند خواهند توانست حداقل ۴۰٪ از مشکلات و موانع راه توسعه را برطرف سازند.

ماخذ:

واحد آمار و کامپیوتر اداره کل تعاون استان کردستان

در نظر بگیریم حدود ۳۵۰ نفر سهامدار شده و اگر میانگین سرمایه مورد نیاز برای هر شغل را با در نظر گرفتن صنعت کار بر فرش دستباف ۵۰۰/۰۰۰ تومان بدانیم فقط در سال ۷۳ حدود ۴۵۰۰ نفر با استفاده از اعتبارات تبصره ۳ در قالب تعاونی بکارگمارده خواهند شد.

۸- بارها و بارها مزایای بخش تعاون نسبت به بخش دولتی و خصوصی بیان شده است.

گرچه عدم وجود فرهنگ تعاون - در چهارچوب تعاریف جدید - و عدم فضای مناسب برای رشد این بخش مهم تاکنون اجازه نشو و نمای چندانی به آن نداده است، لکن نباید از نظر دور داشت چنانچه با آموزشهای وسیع و عمیق امکان ترویج این فرهنگ بوجود آید و آحاد مردم از کم و کیف و مزایای تعاون مطلع شوند و اعضاء با اشراف بر مقررات حاکم بر تعاونی به وظایف و مسئولیتهای خود واقف گردند، همانگونه که مد نظر طراحان قانون اساسی و بنیانگذار فقید نظام مقدس جمهوری اسلامی بوده است، تعاونی خواهد توانست در جهت تعدیل ثروتها، جذب سرمایه های اندک و هدایت آنها در مسیر سرمایه گذاری، جلوگیری از تداول ثروت و ممانعت از سرمایه دار پروری و تحقق عدالت اجتماعی گام بردارد. در حالیکه

است.

استفاده از تبصره های بودجه برای اعطای تسهیلات بانکی یکی از این راههاست. از سال ۵۹ تاکنون در قالب تبصره ها ۳ و ۴ و ۸ و ۵۰ و ۵۲ بودجه بالغ بر ۴ میلیارد تومان به تعاونیهای استان تسهیلات بانکی اعطا شده است.

نکته حائز اهمیت این است، که در برابر اعطای این مبلغ امکان جذب نریب دو میلیارد تومان سرمایه های خصوصی تحت عنوان آورده های اعضاء - فراهم شد است. این رقم که حدود ۳۰٪ کل سرمایه گذاری در بخش تعاون است در استان محروم کردستان که از فقدان سرمایه ها می نالد، حائز اهمیت است. این در حالی است که آورده های اعضاء غالباً فقط در تبصره ۳ مورد نظر بوده است. (جدول شماره ۵)

۶- توجه دولت به حمایت از تعاونیها در قالب تبصره های بودجه کشور از سال ۵۹ به بعد از یک روند رشد برخوردار بوده است. رقم ۱۳۴/۸۴۸/۰۰۰ ریال در سال ۶۱ در تبصره ۳ استان کردستان در سال ۱۳۷۳ به ۱/۷۱۸/۰۰۰/۰۰۰ تومان رسیده است که با وجود نرخ تورم به هم از رشد چشمگیری برخوردار بوده است بنحوی که چنانچه رقم سرانه هر عضو را ۵ میلیون تومان